

PRAWNE PODSTAWY DZIAŁANIA SŁUŻB OCHRONY W POLSCE

W artykule zajmuję się problematyką podstaw prawnych działania firm zajmujących się ochroną osób i mienia, pracowników ochrony, wewnętrznych służb ochrony i specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych. Na wstępie opisuję podstawy prawne działania służb ochrony w momencie ich powstania w Polsce. Dalsza część artykułu przedstawia stan prawny na obecną chwilę, z interpretacją wybranych przepisów prawnych.

Słowa kluczowe: ochrona osób i mienia, służby ochrony, prawo w ochronie.

*** K. Wiśniewska**
studentka

Wyższa Szkoła
Handlowa w Radomiu
(m. Radom, Polska)

THE LEGAL FOUNDATIONS OF SECURITY SERVICE ACTION IN POLAND

In this article I deal with the issue of legal grounds of companies which are active in persons and property protection, security staff, internal security service and specialized armed security formations.

First of all I describe the legal foundations of security service activity in the moment of their establishment in Poland.

Further part of article presents legal status for a current moment with interpretation of selected legal provisions.

Key words: Persons and prosperity protection, security service, the law in security.

Działanie służb, formacji i pracowników ochrony ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa chronionych osób i mienia. Ochrona osób polega na zapewnieniu bezpieczeństwa życia, zdrowia i nietykalności osobistej za pomocą odpowiednich działań. Ochrona mienia polega na wykonywaniu działań zapobiegających przestępstwom i wykroczeniom przeciw mieniu oraz przeciwdziałającym powstawaniu szkody wynikającej z tych zdarzeń. Pod względem sposobu wykonania ochronę dzielimy na bezpośrednią (fizyczną) - stałą lub doraźną oraz zabezpieczenie techniczne. W Polsce przełomowym momentem w dziedzinie ochrony osób i mienia były zmiany ustrojowe w kraju, które nastąpiły po 1989 roku. Rozwój prywatnych podmiotów gospodarczych oraz pogłębiająca się dysproporcja ekonomiczna obywateli i wzrost przestępczości, spowodowały gwałtowny wzrost zapotrzebowania na usługi z zakresu ochrony. Zaczęły wówczas powstawać prywatne przedsiębiorstwa zajmujące się ochroną osób i mienia. jednocześnie straże przemysłowe zajmujące się do tej pory ochroną państwowych przedsiębiorstw zostały zastąpione wewnętrznymi służbami ochrony. Regulacją prawną, na podstawie której ówczesne firmy zajmujące się ochroną zaczynały działalność, była ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej. Wewnętrzne służby ochrony (np. Straż Poczтовая) prowadziły działalność w oparciu o ustawę z dnia 31 stycznia 1961 r. o Straży Przemysłowej. Nadzór nad firmami świadczącymi usługi ochroniarskie i wewnętrznymi służbami ochrony przekazano Policji - na podstawie artykułu 1 ustawy o Policji. Kwestie uzbrojenia służb i formacji ochrony regulowała ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych, której to przepisy umożliwiały legalne posiadanie broni przez indywidualnych pracowników ochrony. Niespójność ówczesnych przepisów a także ich zbyt ogólnikowa treść w odniesieniu do dynamicznie rozwijającej się branży usług ochrony spowodowały, że zaistniała konieczność wprowadzenia odpowiednich zmian w prawie. Konieczne stało się utworzenie przepisów, które dokładnie regulowałyby zasady powstawania i działania firm z branży ochrony,

specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych, a także sprawowania kontroli nad ich działalnością. 27 marca 1998 roku weszła w życie ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, która jest podstawowym aktem prawnym regulującym wykonywanie zadań z zakresu ochrony osób i mienia

Ustawa o ochronie osób i mienia jest aktem prawnym regulującym zasady organizacji i funkcjonowania służb ochrony w Polsce. Określa ona jakie obszary, obiekty i urządzenia muszą być objęte obowiązkową ochroną. W ustawie wymienione są wszystkie obiekty, obszary i urządzenia ważne dla obronności państwa (np. zakłady produkujące, remontujące i magazynujące uzbrojenie, urządzenia i sprzęt wojskowy), istotne z punktu widzenia interesu gospodarczego państwa (np. porty morskie i lotnicze, banki), ważne dla bezpieczeństwa publicznego (np. elektrownie, ujęcia wody, linie energetyczne, czy zakłady produkujące materiały jądrowe lub toksyczne) oraz istotne w zakresie ochrony innych ważnych interesów państwa (np. obiekty i urządzenia telewizyjne i radiowe, muzea, archiwa), podlegające obowiązkowej ochronie. Obowiązek sporządzania szczegółowych wykazów obiektów, obszarów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie ustawodawca nakłada na Prezesa NBP, krajową Radę Radiofonii i Telewizji, ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów. Ewidencję obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie prowadzą wojewodowie. Ustawa określa ogólne kompetencje wewnętrznych służb ochrony oraz zasady i tryb ich tworzenia oraz odwoływania. Wewnętrzne służby ochrony mają za zadanie zapewniać ochronę mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów, ale też ochronę ważnych urządzeń jednostki poza tymi obszarami. Do ich obowiązków należy też konwojowanie mienia jednostki i inne zadania wynikające z planu ochrony jednostki. Szczegółowe przepisy regulujące zasady działania wewnętrznych służb ochrony to rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony, rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 czerwca 1999 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony działających na terenach jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej. Omawiana ustawa jest Ustawa o ochronie osób i mienia reguluje również zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia oraz jej kontrolę. Regulacje wskazane w ustawie dotyczą zasad wydawania koncesji na prowadzenie w/w działalności, odmowy jej wydania i cofnięcia już wydanej koncesji. Ustawa nakłada na przedsiębiorcę, który uzyskał w/w koncesję szczegółowe obowiązki dotyczące prowadzenia dokumentacji związanej z działalnością, umundurowania i oznaczenia podległych mu pracowników, ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej. Ustawa reguluje również tworzenie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych (SUFO). Warto tu wyjaśnić, jaka jest różnica pomiędzy SUFO a wewnętrznymi służbami ochrony, gdyż często bywa ona niezrozumiała. "Wewnętrzne służby ochrony - uzbrojone i umundurowane zespoły pracowników przedsiębiorców lub jednostek organizacyjnych, powołane do ich ochrony"¹. "Specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne - wewnętrzne służby ochrony oraz przedsiębiorców, którzy uzyskali koncesje na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, posiadających pozwolenie na broń na okaziciela, wydane na podstawie odrębnych przepisów"². Różnica polega na tym, że wewnętrzne służby ochrony to uzbrojone formacje, powołane do ochrony mienia konkretnego przedsiębiorcy lub jednostki i przez nich zatrudnione. SUFO to uzbrojone formacje powołane przez kierownika przedsiębiorstwa zajmującego się ochroną osób i mienia, zajmujące się ochroną podmiotów trzecich (klientów przedsiębiorcy powołującego SUFO). W dalszej części ustawa reguluje tryb wpisywania pracowników ochrony na listę kwalifikowanych pracowników ochrony i listę kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia technicznego, warunki jakie muszą spełniać żeby w/w kwalifikacje uzyskać oraz ich uprawnienia i obowiązki związane z wykonywaniem zawodu. Ustawa określa również, jakie są to prawa i obowiązki :

¹ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, art.2, pkt 8

² Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, art.2, pkt 7

" Środki ochrony fizycznej osób i mienia oraz prawa i obowiązki pracownika ochrony

Art. 36. 1. Pracownik ochrony przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia ma prawo do:

1) ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych oraz legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;

2) wezwania osób do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru, lub obiektu albo stwierdzenia zakłócania porządku;

3) ujęcia w granicach obszarów lub obiektów chronionych lub poza ich granicami osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego, a także chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji;

4) użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a, b i d, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628):

a) w granicach chronionych obiektów i obszarów - w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 5, 8, 10 i 13 tej ustawy,

b) poza granicami obiektów i obszarów chronionych - w przypadku, o którym mowa w art. 11 pkt 9 tej ustawy;

5) użycia lub wykorzystania broni palnej:

a) w granicach chronionych obiektów i obszarów - w przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a-c i pkt 2 oraz art. 47 pkt 3 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, z wyłączeniem przypadków przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachów, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a-c tej ustawy,

b) poza granicami obiektów i obszarów chronionych - w przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. e oraz art. 47 pkt 3 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

2. Wewnętrzna służba ochrony lub przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia prowadzą ewidencję notatek użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez pracowników ochrony.

3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej

4. (uchylony).

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb działań, o których mowa w ust. 1 pkt 1-3.

Art. 38a. 1. Pracownik ochrony podczas wykonywania zadań ochrony osób i mienia jest obowiązany:

1) posiadać przy sobie legitymację, o której mowa w art. 9a ust. 1 lub art. 20 ust. 1 pkt 3, oraz okazywać ją na żądanie osoby, której czynności dotyczą w taki sposób aby zainteresowany miał możliwość odczytać i zanotować imię i nazwisko pracownika ochrony, numer legitymacji, dane podmiotu wystawiającego oraz zapoznać się z treścią pouczenia, o którym mowa w art. 9a ust. 2 pkt 5 lub art. 20 ust. 3 pkt 5;

2) wykonywać polecenia osób działających w imieniu instytucji państwowych lub samorządowych wydane na podstawie przepisów prawa.

2. Pracownik ochrony jest zwolniony z obowiązku okazywania legitymacji, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, w przypadku gdy osoba, wobec której wykonuje czynności, swoim zachowaniem w sposób oczywisty zagraża życiu lub zdrowiu pracownika ochrony lub innych osób albo dobrom powierzonym ochronie.

Art. 38b. 1. Kwalifikowany pracownik ochrony fizycznej ma obowiązek co 5 lat przejść szkolenie lub kurs w zakresie, o którym mowa w art. 26 ust. 3 pkt 8, oraz przedstawić właściwemu komendantowi wojewódzkiemu Policji, zaświadczenie o odbyciu szkolenia lub kursu.

2. Z obowiązku, o którym mowa w ust. 1, jest zwolniona osoba pełniąca funkcję członka organu zarządzającego, prokurenta lub pełnomocnika ustanowionego do kierowania działalnością określoną w koncesji lub prowadząca koncesjonowaną działalność gospodarczą jako przedsiębiorca indywidualny lub wspólnik osobowej spółki handlowej, jeżeli osobiście nie wykonuje czynności, o których mowa w art. 3 pkt 1.

Art. 39. 1. (uchylony).

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, zasady uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunki przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji.

Art. 40. 1. Pracownik ochrony nosi, z zastrzeżeniem art. 41, przydzieloną broń palną tylko wtedy, gdy występuje w umundurowaniu lub ubiorze używanym przez specjalistyczną uzbrojoną formację ochronną.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku, gdy pracownik ochrony wykonuje zadanie ochrony osób w miejscu publicznym.

Art. 41. Pracownik ochrony nie może nosić przy sobie broni palnej, jeżeli wykonuje bezpośrednio zadania w zakresie utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas trwania masowych imprez publicznych.

Art. 42. Pracownik ochrony podczas wykonywania zadań ochrony obszarów, obiektów i urzędzeń podlegających obowiązkowej ochronie korzysta z ochrony prawnej przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych.¹

Przytoczony tu fragment ustawy wyjaśnia bardzo istotną kwestię - dlaczego konieczne była zmiana przepisów, na podstawie których działały rozwijała się branża ochrony w Polsce po 1989 roku. Dochodziło wtedy do wielu naruszeń obowiązującego prawa, gdyż pracownicy ochrony często działali samowolnie i bez żadnych pozwoleń.

Ustawa reguluje również zakres, w jakim Komendant Główny Policji, Minister Obrony Narodowej i Komendant Główny Straży Granicznej sprawują nadzór nad SUFO.

Kolejnym aktem prawnym regulującym wykonywanie działalności w zakresie ochrony osób i mienia jest Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Ustawa szczegółowo określa, w jakich okolicznościach i na jakich zasadach można użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego i broń palną, co powinien zrobić uprawniony przed podjęciem w/w działania oraz jak powinno być udokumentowane użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Szczegółowe warunki wydawania pozwolenia na broń, jej rejestracji i dysponowania bronią reguluje ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.

Istotnym elementem elementem systemu ochrony osób i mienia są środki zabezpieczenia technicznego. Są to wszelkie przedmioty czy urządzenia sygnalizujące zagrożenie. Dzielią się one na mechaniczne - np. bankowozy, budowlane - np. bramy, skarbce i elektroniczne - np. centralki alarmowe. Pracownik ochrony zajmujący się montażem i konserwacją technicznych środków zabezpieczenia mienia musi posiadać odpowiednie wykształcenie techniczne oraz wpis na listę kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia technicznego. Stosowanie technicznych środków zabezpieczenia mienia również jest podporządkowane odpowiednim przepisom prawa. Kwestie te regulują:

1. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia

2. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej

3. Ustawa z dnia 12 września 2002 o normalizacji

4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 07.09.2010 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych, przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne.

¹ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia

5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21.10.2011 r. w sprawie zasad uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunków przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji.

6. Polska norma - PN-e08390-1:1996 r, PN - 93/E-08390/22:1993, PN - 93/E-08390/23:1993, PN - 93/E-08390/24:1993, PN - 93/E-08390/25:1993

Ważnym elementem systemu ochrony mienia jest konwojowanie wartości pieniężnych. Aktem prawnym szczegółowo regulującym tę formę ochrony mienia, jest rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 września 2010 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne. Wyżej wymienione rozporządzenie szczegółowo reguluje warunki przechowywania wartości pieniężnych, sposób i zasady ich transportowania(np. konieczną liczbę konwojentów w danym transporcie) oraz rodzaje zabezpieczeń technicznych, jakie mają być do tych celów użyte i wymagania techniczne jakie muszą spełniać.

Ochrona osób i mienia jest obecnie w Polsce dynamicznie rozwijająca się branżą sektora usług. Ze względu na charakter tych usług dotyczący ważnej kwestii, jaką jest zapewnienie bezpieczeństwa mienia oraz ochrona najważniejszych dóbr, jakimi są życie i zdrowie ludzkie, niepodważalna jest konieczność istnienia odpowiednich uregulowań prawnych. Prawo dotyczące ochrony osób i mienia musi więc wyczerpująco rozwiązywać wszystkie kwestie związane z regulowaną przez nie problematyką i być na bieżąco aktualizowane i dostosowywane do zachodzących zmian.

Bibliografia:

1. W. Bejgier, B.G.Stanejko : " Ochrona osób i mienia ", wyd. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, W-wa 2010

2. M. Kryłowicz : " Firmy ochrony osób i mienia zapleczem Sił Zbrojnych RP ", wyd. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011

3. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia - Dz.U. 1997 nr 114 poz. 740

4. Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej - Dz.U. 2013 poz. 628

5. Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji - Dz.U. 1999 nr 53 poz. 549

6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony.- Dz.U. 1999 nr 4 poz. 31

7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 października 2011 r. w sprawie zasad uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunków przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji - Dz.U. 2011 nr 245 poz. 1462